

TEMPORALITATE ȘI ATEMPORALITATE ÎN ARTA VIDEO, O PERSPECTIVĂ PERSONALĂ

REZUMAT

Teza de doctorat intitulată „Temporalitate și atemporalitate în arta video, o perspectivă personală”, abordează tematica temporalității și atemporalității în arta video, o problemă de mare importanță în cadrul artei vizuale contemporane, dintr-o perspectivă subiectivă.

Teza conține: un cuprins, o introducere, cinci capitole cu subcapitole, concluzii, bibliografie, cuvinte cheie și două anexe.

Tema timpului reprezintă una dintre cele mai semnificative și dezbătute teme în istoria omenirii, având o prezență constantă în sfera spiritualității, cunoașterii, culturii și creației umane.

Într-un cadru artistic divers, care include tehnici tradiționale precum desenul, pictura, sculptura, instalațiile artistice, *performance*-uri și piese video, tema timpului se manifestă în variate ipostaze și este vizualizată prin multiple metafore ce definesc existența.

Având în vedere angajamentul artistic și un proces creativ consecvent aplicat în etapele creației – concept, documentare, schițe, experimente și realizare – am constatat o necesitate de aprofundare în domeniul temporalității și atemporalității în arta video, din perspectiva subiectivă a unui creator de artă video.

Scopul cercetării este să exploreze modalitățile prin care artiștii experimentează limitele temporalității și atemporalității în contextul preocupărilor prezente reflectate în lucrările lor.

În cursul studiilor doctorale, am efectuat o examinare aprofundată a cărților de specialitate, articolelor, studiilor critice și interviurilor, desfășurând cercetări atât în biblioteci, cât și în mediul online. De asemenea, am vizitat expoziții, muzee și ateliere ale altor artiști pentru a obține o perspectivă amplă asupra subiectului investigat. O mare importanță a avut și bursa doctorală Erasmus de care am beneficiat, ocazie cu care am vizitat muzee, expoziții, un centru de arhivare și distribuire a artei video și am creat legături cu artiști, critici și instituții de artă.

Originalitatea acestei lucrări constă în perspectiva asumată în abordarea cercetărilor teoretice și practice personale, precum și în studiul comparativ dintre propriile creații și demersul conceptual al altor artiști, dar și al teoreticienilor, matematicienilor, filozofilor sau

antropologilor.

Proiectele personale analizate în cadrul lucrării sunt opere originale, expuse în expoziții media personale și de grup, atât la nivel național, cât și internațional, inclusiv în cadrul festivalurilor, fiind apreciate de critica de specialitate.

Cercetările teoretice și practice efectuate, analizele comparative și cunoștințele acumulate au avut un rol semnificativ în diversificarea unui metalimbajului conceptual-vizual în creația artistică personală.

Această teză își propune o abordare metodologică care constă în cercetarea conceptului de timp în cadrul artei vizuale contemporane și artei video, o investigație a mișcării și desfășurării acestuia în spațiu, folosind o perspectivă atât diacronică, cât și sincronică.

Conceptul este vehiculul prin care am realizat aceste treceri comparative dintre diverse lucrări de artă studiate în această cercetare.

În Capitolul I „Arta video în contextul artei contemporane; Timpul în arta video” am prezentat câteva noțiuni generale despre timp exemplificând prin câteva definiții sau studii asupra acestui concept. Aici am evidențiat două aspecte fundamentale prin intermediul cărora timpul poate fi înțeles și conceptualizat în subcapitolul „Timp subiectiv, Timp obiectiv”. Aici am citat câteva abordări multidisciplinare urmărind identificarea principiilor și legilor care guvernează această dimensiune în cartea lui Solomon Marcus Paradigme universale IV – Timpul.

Timpul are o infinitate de definiții și poate fi catalogat și împărțit într-o multitudine de abordări și categorii. În această teză mi-am propus să le aprofundez pe cele care apar în cercetările practicii mele artistice.

În subcapitolul „Dimensiunea spațială și imaginativă” am punctat dimensiunea vizuală a conceptului de timp.

În subcapitolele „Locul artei în noile tendințe din arta contemporană”, „Definiții, forme de artă contemporană” și „Time-Based-Art” abordez câteva noțiuni generale despre subiect cu definirea lor în context și plasarea acestora în timp.

Capitolul II „Relația dintre arta contemporană și timp” conține două subcapitole „Arta conceptuală” și „Relația dintre arta media și timp”, analizează definiții și catalogări ale artei conceptuale și artei media, de la manifestările sale timpurii și în arta contemporană, prin câteva exemple de artiști sau lucrări pe care le-am considerat reprezentative sau cu care am rezonat în practicile și cercetările mele artistice.

Capitolul III. „Temporalitate” analizează conceptul de temporalitate din perspectivă teoretică și practică a altor autori și artiști cât și din experiența personală de creator. Cuprinsul capitolului debutează cu un citat din Sfântul Augustin despre imposibila definiție a timpului și a conceptului de necuprins a acestuia în diferitele sale aspecte și percepții.

În acest capitol am urmărit exemplificarea noțiunilor și definițiilor unei catalogări a timpului și temporalității de către diverși artiști, antropologi sau filozofi.

„*Memento mori!*” este titlul subcapitolului alocat noțiunii de timp biologic. Vanitas este un subiect analizat în lucrările a trei artiști: Philippe de Champaigne, Charles Allan Gilbert și Adad Hannah. În diverse perioade de timp aceștia realizează lucrări cu același subiect prin diferite modalități de exprimare artistică: pictură, desen și instalație media. Tot aici exemplific această temă a vieții și a morții, a trecerii timpului, în lucrarea lui Bill Viola, *Haven and Earth* și în filmul *Blade Runner*, al regizorului Ridley Scott. Pe parcursul acestor cercetări după un concept comun, se pot observa și transformările tehnologice și amprenta lor în noile media artistice, tema și preocupările comune alcătuiesc liantul care unește.

Subcapitolul „*Doina*” reprezintă una dintre lucrările mele de cercetare practică cu tematica morții și a percepției timpului în preajma sa. Prezint această lucrare din punct de vedere al ideii dar și a punerii acesteia în practică, al realizării și implicațiilor tehnice, al echipei și al locațiilor și expozițiilor unde a rulat, a celor implicați în proiect.

În următorul subcapitol „Despre invizibilitatea timpului și puterea imaginii” discut despre invizibilitatea conceptului de timp și puterea imaginii, cercetez și prezint acest subiect în lucrări ale artistului video Bill Viola. Artistul emite ipoteze personale asupra diverselor modalități de a înțelege și reda percepția timpului, expune interpretări și cauze ale concluziilor sale dar și explică cum și de ce tehnică se ajută în creațiile sale. Printre aceste tehnici este incorporată și cea de *slow motion*, artistul asociind-o senzației de dilatare a filmului.

Lucrarea personală prin care abordez subiectul în subcapitolul cu același nume poartă titlul „*ROSE (BREATH)*”. Aici prezint conceptul dar și tehnica aleasă pentru realizarea filmului și anume procedeul tehnic cu denumirea *time lapse*. Închei enumerând spațiile expoziționale și amintind pe cei implicați.

În subcapitolul „Percepția timpului” după studiul unui documentar și o analiză a unor aspecte ale acestui subiect dezbat următorul subcapitol: „*Libertate a spus ea / Freedom she said*” în care percepția timpului și temporalitatea sunt analizate teoretic și exemplificate cu documentarul și filmul video cu același nume. Piese video care au fost prezentate în diferite expoziții și muzee, în țară și peste hotare. Din nou amintesc echipa și modalități tehnice de realizare cum ar fi în cazul de față experimentarea lucrului cu Phantom Camera.

Aceste lucrări alături de alte filme de autor care îmi aparțin au fost editate de Kultur-Kontakt ocazie cu care am fost aleasă artista video a anului de către această instituție.

Un alt subcapitol „Percepția spațiului temporal în instalația „*To fight or not to fight*”, analizează instalația *site-specific*, cu același titlu, urmată de comentarea instalației imersive „*Aliterație*” în subcapitolul cu același nume.

Capitolul IV „Atemporalitate”, care este opusul temporalității, conține noțiuni gene-

rale și exemplificări specifice în subcapitolele „Tablouri vivante” unde cercetez artiști ca Bill Viola, Adad Hannah și o lucrare personală cu titlul „*București port la Dunăre, Next time-Tangaj#3*”, urmat de „Curgerea timpului, apa ca dimensiune hipnotică” și „*București port la Dunăre, Ex-future-Tangaj#2*”, în care accentul cade pe curgerea timpului și unde am examinat apa ca dimensiune hipnotică, am explorat utopii și distopii. Un exemplu de artist cu aceeași tematică este Mihai Grecu.

În subcapitolul „Estetica atemporalității” realizez o analiză a subiectului în lucrările artistei video Pipilotti Rist și prin cercetare practică în subcapitolul „*Torus, floare vie*”. *Torus, floare vie*, este o sculptură virtuală, tridimensională, generată de mișcarea unei flori în lumină care cu mijloace de exprimare fotografice colate cu imagini dinamice, capătă viață și mișcare în timpi diferiți, asumându-și propria naștere și existență într-o temporalitate atemporală.

Capitolul V „*Art takes time*” analizează procesul artistic – în „Concept, traseu de la idee la lucrare” – în Zis-a Avva Antonie, și în subcapitolele „Lumi paralele” cu analiza lucrărilor „*Bear (revelation)*” și „*Love (revelation)*”.

„*Secret Garden*”, lucrare filmată în timpul bursei doctorale Erasmus, urmată de o analiză poetică în imagini a timpului nesevențial la Thomas Stearns Eliot în subcapitolul „Timp nesevențial la Thomas Stearns Eliot”.

Am finalizat această etapă a cercetării cu o vizită la LIMA, un centru important de arhivare, conservare, documentare și distribuție din Amsterdam, pentru a sublinia relevanța contextului instituțional în procesul artistic.

Concluziile obținute au relevat noi perspective în abordarea și interpretarea lucrărilor video, oferind posibilitatea unei explorări profunde a dimensiunii temporale în artă.

Aceste concluzii permit conștientizarea procesului artistic în arta video din perspective multiple, asociate cu dimensiunea temporală, și deschid noi căi de explorare și interpretare în arta contemporană. Cercetarea teoretică îmbinată cu studiul practicilor artistice specifice artei video, reflectate în lucrarea prezentă, poate servi ca fundament pentru viitoare studii și analize în acest domeniu, contribuind astfel la dezvoltarea și avansarea cunoașterii în legătură cu relația dintre timp și arta video.

CUVINTE CHEIE

Arta contemporană

Arta media

Arta video

Timp

Temporalitate

Atemporalitate

Concept

Timelapse

Slow Motion

Stop Motion

CUPRINS

INTRODUCERE	5	
CAPITOLUL I		
ARTA VIDEO ÎN CONTEXTUL ARTEI CONTEMPORANE, TIMPUL ÎN ARTA VIDEO		
I.1. TIMP OBIECTIV, TIMP SUBIECTIV	13	
I.2. DIMENSIUNEA SPAȚIALĂ ȘI IMAGINATIVĂ	15	
I.3. LOCUL ARTEI VIDEO ÎN NOILE TENDINȚE DIN ARTA CONTEMPORANĂ	16	
I.3.1. DEFINIȚII, FORME DE ARTĂ VIDEO	19	
I.4. <i>TIME-BASED ART</i>	22	
CAPITOLUL II		
RELAȚIA DINTRE ARTA CONTEMPORANĂ ȘI TIMP		28
II.1. ARTA CONCEPTUALĂ	29	
II.2. RELAȚIA DINTRE ARTA MEDIA ȘI TIMP	35	
CAPITOLUL III		
TEMPORALITATE		38
III.1. <i>MEMENTO MORI!</i>	40	
III.1.1. <i>DOINA</i>	44	
III.2. DESPRE INVIZIBILITATEA TIMPULUI ȘI PUTEREA IMAGINII	48	
III.2.1. <i>ROSE (BREATH)</i>	54	
III.3 PERCEPȚIA TIMPULUI	58	
III.3.1. <i>LIBERTATE A SPUS EA / FREEDOM SHE SAID</i>	61	
III.3.2. PERCEPȚIA SPAȚIULUI TEMPORAL ÎN INSTALAȚIA <i>TO FIGHT OR NOT TO FIGHT</i>	66	
III.3.3. <i>ALITERAȚIE</i>	68	

CAPITOLUL IV	
ATEMPORALITATE	
IV.1. ATEMPORALITATEA ESTE OPUSUL TEMPORALITĂȚII	71
IV.1.1. TABLOURI VIVANTE	72
IV.1.2. <i>BUCUREȘTI PORT LA DUNĂRE, NEXT TIME – TANGAJ #3</i>	76
IV.2. CURGEREA TIMPULUI, APA CA DIMENSIUNE HIPNOTICĂ	80
IV.2.1. <i>BUCUREȘTI PORT LA DUNĂRE, EX FUTURE – TANGAJ #2</i>	83
IV.3. ESTETICA ATEMPORALITĂȚII	84
IV.3.1. <i>TORUS, FLOARE VIE</i>	87
CAPITOLUL V	
<i>ART TAKES TIME</i>	89
V.1. CONCEPT, TRASEU DE LA IDEE LA LUCRARE	90
V.2. LUMI PARALELE	
V.2.1. <i>BEAR (REVELATION)</i>	92
V.2.2. <i>LOVE (REVELATION)</i>	96
V.3. <i>SECRET GARDEN</i>	98
V.3.1. TIMP NESECVENȚIAL LA THOMAS STEARNS ELIOT	102
V.3.2. LIMA, ARHIVARE, DOCUMENTARE, CONSERVARE ȘI DIS- TRIBUIRE ÎN ARTA MEDIA <i>TIME BASED ART</i>	104
CONCLUZII	106
BIBLIOGRAFIE	
VOLUME	108
PERIODICE	117
<i>WEBSITE-URI</i>	118
CUVINTE CHEIE	120
LISTĂ ILUSTRĂȚII	121
ANEXE	
ANEXA I. SCRIPT <i>ROSE (BREATH)</i>	126
ANEXA II. LIMA	127